

AXOLI VA KORXONALARNI ENERGIYA RESURSLARI BILAN TAMINLASHDA MUQOBIL ENERGIYA MANBALARIDAN FOYDALANISH

Muxitdinov Fayzitdin Nizamitdinovich

Turon Universiteti Andijon filiali 2-bosqich Iqtisodiyot yo'nalishi Magistranti

Abdinazarov Shoxruh Akrom o'g'li

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent ilmiy raxbar.

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda energiya taqchilligi sharoitida aholi va sanoat korxonalarini uzluksiz energiya resurslari bilan ta'minlashda muqobil (qayta tiklanuvchi) energiya manbalaridan foydalanishning ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda quyosh, shamol va biomassa energiyasining texnik imkoniyatlari hamda ularni joriy etishning iqtisodiy samaradorligi ko'rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada energiya mustaqilligiga erishish va atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirishda innovatsion texnologiyalarning o'rni yoritilgan. Maqola yakunida iste'molchilarni energiya bilan ta'minlash tizimini modernizatsiya qilish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Muqobil energiya, qayta tiklanuvchi energiya manbalari, energiya samaradorligi, quyosh panellari, shamol energetikasi, energiya xavfsizligi, innovatsion texnologiyalar, sanoat korxonalari.

Aholi va korxonalar uchun muqobil energiyadan foydalanishning asosiy yo'nalishlari quyidagicha:

1. Aholi xonadonlari uchun yechimlar

Quyosh panellari (Fotoelektr stansiyalari): O'zbekiston iqlimida yiliga 300 kun quyoshli bo'lgani uchun eng samarali usul. Aholi o'zi ishlab chiqargan elektrning ortiqchasini davlatga sotishi mumkin (Hozirda O'zbekistonda har 1 kVt uchun subsidiya beriladi).

Quyosh suv isitish kollektorlari: Tabiiy gaz va elektr sarfini 70% gacha kamaytiradi.

Energiya saqlash tizimlari: Kechki payt va elektr uzilgan vaqtlarda foydalanish uchun litiy-ionli akkumulyatorlardan foydalanish.

2. Korxonalar va sanoat uchun yechimlar

Xarajatlarni kamaytirish: Katta maydonli zavod va fabrika tomlariga quyosh panellari o'rnatish orqali ishlab chiqarish tannarxini tushirish.

Energiya mustaqilligi: Tarmoqdagi uzilishlar (svet o'chishi) vaqtida korxona ishi to'xtab qolmasligi uchun mikro-tarmoqlar (Microgrids) yaratish.

Yashil sertifikatlar: Eksport bilan shug'ullanuvchi korxonalar uchun "yashil energiya"dan foydalanish xalqaro bozorga chiqishda (masalan, Yevropa Ittifoqiga) imtiyoz beradi.

3. Iqtisodiy foyda va soliq imtiyozlari

Soliq imtiyozlari: O'zbekistonda muqobil energiya qurilmalarini o'rnatgan jismoniy va yuridik shaxslar uchun yer solig'i va mol-mulk solig'idan ozod qilish bo'yicha imtiyozlar mavjud.

Qoplash muddati: O'rtacha hisobda quyosh panellari o'zini 3 yildan 5 yilgacha bo'lgan muddatda oqlaydi, lekin 25 yil xizmat qiladi.

Muqobil energiyani keng joriy etish uchun faqat texnologiya yetarli emas. Bu jarayonda davlat tomonidan berilayotgan imtiyozlar, subsidiyalar va huquqiy kafolatlar muhim turtki bo'lmoqda. Iste'molchilarning bu boradagi bilimi va ko'nikmalarini oshirish esa jarayonni yanada tezlashtiradi.

Aholi va korxonalar uchun muqobil energiya manbalaridan foydalanish — bu markaziy tarmoqlardagi uzilishlar va energiya taqchilligiga qarshi eng samarali yechimdir. Bu tizim iste'molchini faqat bitta manbaga (davlat tarmog'iga) qaram bo'lib qolishdan qutqaradi va energetik xavfsizlikni ta'minlaydi.

Dastlabki investitsiya xarajatlari yuqori bo'lishiga qaramay, davlat tomonidan berilayotgan soliq imtiyozlari va subsidiyalar tufayli bu loyihalar o'zini qisqa muddatda (4-6 yil) oqlaydi va kelajakda tekin energiya manbai bo'lib qoladi.

Ekologik barqarorlik: "Yashil" energetikaga o'tish atmosferaga chiqarilayotgan ishlangan gazlar miqdorini kamaytiradi, bu esa korxonalarning xalqaro standartlarga moslashishiga va aholi salomatligini yaxshilashga xizmat qiladi.

Muqobil energiya manbalari — bu shunchaki vaqtinchalik trend emas, balki kelajak ehtiyojidir. Aholi xonadonlari va ishlab chiqarish korxonalarida "yashil" texnologiyalarning qo'llanilishi mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishini va tabiiy resurslarni kelajak avlod uchun asrab qolishni kafolatlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, "Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish to'g'risida" (O'RQ-539-son, 21.05.2019-y).
2. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, "Energiya tejash va energiya samaradorligini oshirish to'g'risida".
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, "2023-yilda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini va energiya tejovchi texnologiyalarni joriy etishni jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" (PQ-57-son, 16.02.2023-y).
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, "Iqtisodiyot tarmoqlarida energiya samaradorligini oshirish va qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" (PQ-4422-son).